

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.006.05.2018

P/18/098

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin

T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66

lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/098 – Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie ¹
Kontrolerzy	1. Katarzyna Kozłowska, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/94/2018 z 18.05.2018 r. 2. Sylwia Krawczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/101/2018 z 25.05.2018 r. 3. Artur Matejko, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/84/2018 z 25.04.2018 r. i nr LSZ/121/2018 z 27.06.2018 r. 4. Bogumiła Mędrzak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/100/2018 z 25.05.2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4, 370)
Jednostka kontrolowana	Sanatorium Uzdrowskie DUKAT Medical Spa Sp. z o.o. ² , ul. Wydmowa 9, 76-156 Dąbki.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Urbanowicz, Prezes Zarządu Spółki ³ od 24.08.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności⁴

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą⁵, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w leczeniu uzdrowiskowym, z wykorzystaniem w zabiegach bodźcowych⁶ naturalnych surowców leczniczych, tj. borowiny i wody leczniczej (solanki), stosownie do wymogów określonych w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁷ oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Właściwości lecznicze tych surowców zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2

¹ Dalej: NIK.

² Dalej: Spółka.

³ Dalej: Prezes Zarządu.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Okres objęty kontrolą: lata 2016-2018 (do 31.03) i okres wcześniejszy lub późniejszy, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

⁶ Tj. zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe dalej: zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

⁷ Dz.U. z 2017 r., poz. 1056 ze zm. – dalej: ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym.

w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. W latach 2016-2018 (do 31.03) Spółka wykonała 144 855 zabiegów bodźcowych finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, w tym: 62,9% z użyciem solanki, 36,9% borowiny oraz 0,2% z jednoczesnym wykorzystaniem solanki i borowiny (do zabiegów solankowo-borowinowych).

Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z kierunkami leczniczymi uzdrowiska Dąbki oraz rodzajem i zakresem świadczeń określonym w Regulaminie organizacyjnym⁸.

Na podstawie umów zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia - Zachodniopomorskim Oddziałem Wojewódzkim w Szczecinie⁹ na kwotę ogółem 14 195 010 zł, Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe 7 002 pacjentom¹⁰. Analiza dokumentacji medycznej 90 losowo wybranych pacjentów¹¹ wykazała, że Spółka udzieliła świadczeń zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23 lipca 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego¹² oraz zarządzeniu Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe¹³. W w dokumentacji medycznej 31 pacjentów (z 90) potwierdzono stosowanie technicznego dwutlenku węgla do zabiegu sucha kąpiel kwasowęglowa, jako zabiegu fizjoterapeutycznego. Zabieg ten nie był rozliczany z NFZ jako zabieg bodźcowy.

Spółka dostosowała zakład lecznictwa uzdrowiskowego do warunków techniczno-organizacyjnych i lokalowych, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego¹⁴.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym

Opis stanu
faktycznego

1. Spółka, zgodnie z wymogiem określonym w art. 27 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, została wpisana do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą¹⁵ oraz do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska dla uzdrowisk Połczyn-Zdrój, Kołobrzeg i Dąbki.

Zgłoszenie zakładu lecznictwa uzdrowiskowego do ww. ewidencji zawierało informacje, o których mowa w art. 27 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym (m.in. zakres i rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych, posiadane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, kwalifikacje pracowników). Zgłoszone przez Spółkę dane dotyczące urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego były zgodne ze stanem faktycznym¹⁶ oraz Regulaminem.

⁸ Regulamin organizacyjny podmiotu leczniczego, zatwierdzony przez Prezesa Zarządu 15.08.2014 r., (zmieniony 29.11.2016 r.), dalej: Regulamin.

⁹ Dalej: NFZ.

¹⁰ Liczba pacjentów za okres 2016-2018 (do 31.03.).

¹¹ W zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych.

¹² Dz.U. z 2015 r., poz. 2027 ze zm. – dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

¹³ Poprzednio obowiązywało zarządzenie Nr 65/2014/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z 10 października 2014 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

¹⁴ Dz.U. z 2018 r., poz. 496 – dalej: rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

¹⁵ O którym mowa w art. 106 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 160, ze zm.).

¹⁶ Według stanu na 28.05.2018 r. ustalonego w toku oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK.

W zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonym przez Spółkę funkcjonowały działy: balneoterapii, peloidoterapii, hydroterapii, termoterapii, fototerapii, fizykoterapii, masażu leczniczego, kinezyterapii, wzięwań i zabiegów laryngologicznych oraz dział pozostałych metod terapeutycznych (do suchej kąpieli kwasowęglowej).

(dowód: akta kontroli str. 7- 30, 42-55, 56-104)

2. Zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, rodzaj i zakres udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej określony w Regulaminie był zgodny z kierunkami leczniczymi uzdrowiska Dąbki. Zakład lecznictwa uzdrowiskowego Spółki udzielał świadczeń w następujących kierunkach leczniczych: choroby ortopedyczno – urazowe, choroby reumatologiczne, choroby górnych dróg oddechowych, choroby dolnych dróg oddechowych, choroby endokrynologiczne.

(dowód: akta kontroli str. 42-55)

3. W okresie objętym kontrolą, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, na podstawie umów zawartych z NFZ na łączną kwotę: 14 195 010 zł (4 606 600 zł - 2016 r.; 4 623 839 zł - 2017 r.; 4 964 571 zł - 2018 r.¹⁷). Poziom finansowania ww. świadczeń zwiększył się w 2017 r. w odniesieniu do 2016 r. o 17 239 zł (tj. o 0,4%), a w 2018 r. w odniesieniu do 2017 r. – o 340 732 zł (tj. o 7,4%).

Spółka realizowała świadczenia w dwóch zakresach: uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych oraz uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dzieci w wieku od 3 do 6 lat pod opieką dorosłych.

W 2016 r. Spółka wykonała umowy zawarte z NFZ na kwotę 4 502 134,40 zł (97,7% kwoty zakontraktowanej) w 2016 r., w 2017 r. – 4 492 837 zł (97,2%), a w I kwartale 2018 r. – 1 131 026 zł (22,8%).

(dowód: akta kontroli str. 110-142, 274-277)

Odnosząc się do przyczyn wykonania umowy z NFZ w 2016 r. w 97,7% oraz w 2017 r. w 97,2% , Prezes Zarządu wyjaśnił, że *na zmniejszenie wartości umowy z NFZ w drodze aneksu, na koniec okresu rozliczeniowego złożyły się tzw. „niedojazdy” pacjentów oraz dyskwalifikacje pacjentów w dniu rozpoczęcia turnusu.*

(dowód: akta kontroli str. 357)

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, Spółka do zabiegów bodźcowych wykorzystywała następujące naturalne surowce lecznicze:

- wodę leczniczą – solankę, pochodzącą z uzdrowiska Polczyn-Zdrój, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w świadectwach¹⁸, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz w decyzjach Ministra Zdrowia o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego¹⁹ w uzdrowisku Polczyn-Zdrój²⁰;
- borowinę, pochodzącą z uzdrowiska Kołobrzeg, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w świadectwach²¹ i decyzji uzdrowiskowej²².

(dowód: akta kontroli str. 143-190, 333)

¹⁷ Wartość kontraktu z NFZ na 1.01.2018 r.

¹⁸ Z dnia 7.04.2008 r. i 20.04.2018 r.

¹⁹ Dalej: decyzja uzdrowiskowa.

²⁰ Z dnia 15.06.2009 r, ze zmianą: 28.08.2012 r. i 6.06.2017 r.

²¹ Z dnia z 15.07.2008 r.

²² Nr 32 z 30.04.2009 r. zmienioną decyzjami Nr 53 z 15.09.2010 r. i Nr 78 z 29.10.2013 r.

Naturalne surowce lecznicze Spółka wykorzystywała do realizacji następujących zabiegów bodźcowych:

- wodę leczniczą – solankę do inhalacji indywidulanych ultradźwiękowych (kod ICD 9²³: 93.3905); kąpiele solankowych częściowych (93.3962); kąpiele solankowej całkowitej (93.3963); kąpiele solankowo – borowinowej częściowej (93.3964); kąpiele solankowo – borowinowej całkowitej (93.3965);
- borowinę do zawijań lub okładów borowinowych częściowych (93.3953); zawijań lub okładów borowinowych całkowitych (93.3954); jontoforezy borowinowej (93.3959); kąpiele borowinowej (93.3961); kąpiele w zawieszynie borowinowej (93.3971) oraz do ww. zabiegów z udziałem wody leczniczej – solanki, tj. kąpiele solankowo – borowinowej częściowej (93.3964); kąpiele solankowo – borowinowej całkowitej (93.3965).

(dowód: akta kontroli str. 278, 331)

Spółka opracowała m.in.: „Procedurę postępowania z surowcem naturalnym – solanka” oraz „Procedurę postępowania z surowcem naturalnym borowina” (dotyczące zasad dystrybucji, przygotowania i wykorzystania do zabiegów).

Solanka bezpośrednio po przywiezieniu przepompowywana była do zbiorników znajdujących się poniżej poziomu działu hydroterapii oraz magazynowa w pojemnikach małogabarytowych na potrzeby inhalatorium. Użycie solanki do procedur poprzedzane było przygotowaniem zgodnie z metodyką: 1-2% stężenia roztworu do inhalacji oraz 3-4% stężenia roztworu do kąpiele całkowitych i częściowych.

Użycie borowiny do procedur poprzedzane było przygotowaniem w kuchni borowinowej zgodnie z metodyką do okładów i zawijań borowinowych – borowina była podgrzewana w piecu borowinowym z mieszalnikiem do temperatury 42-45°C. Czas zabiegu 20-30 minut, warstwa borowiny na okolicy zabiegowej o grubości 2-4 cm.

(dowód: akta kontroli str. 295-296)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że: *w przypadku zabiegów posługujemy się ogólnie przyjętą metodyką zabiegową zgodnie z którą, istotne są aspekty takie jak: parametry zabiegu zmienne w zależności od wieku pacjenta, jego chorób, stopnia ich zaawansowania oraz niezmienna technika wykonania zabiegu. Za dobór parametrów zabiegu odpowiada zlecający lekarz, za technikę zabiegu wykonujący go fizjoterapeuta. Parametry zabiegów każdorazowo określone są na karcie zabiegowej. W przypadku jontoforezy borowinowej miejsce zabiegu określa lekarz zlecający wykonanie zabiegu. Na miejsce zabiegowe kładzione jest od 5-10 g borowiny na tzw. podkładzie bezpośrednio do skóry, następnie elektroda czynna w podkładzie pośrednim, oba podkłady przykryte są folią i zamocowane w sposób uniemożliwiający przemieszczenie.²⁴ W przypadku wykonywania kąpiele solankowo-borowinowych (kąpiele całkowite i częściowe) do obu kąpiele używamy solanki o stężeniu 3-4%, która trafia do wanny lub wanienek do kąpiele częściowych. Dodatkowo do roztworu solanki dodawana jest borowina (stężenie 3%). Temperatura kąpiele wynosi 36-38°C, czas zabiegu kąpiele wynosi 15-20 minut.*

(dowód: akta kontroli str. 357-358)

W 2016 r. Spółka zakupiła 1 730 kg pasty borowinowej. Prezes Zarządu wyjaśnił, że zakupiona pasta borowinowa w 2016 r. wykorzystywana była do celów

²³ Według Międzynarodowej Klasyfikacji Procedur Medycznych opracowanych przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

²⁴ Elektroda bierna ułożona jest zwykle przeciwległe w stosunku do elektrody czynnej, czas zabiegu 20 minut, elektroda zabiegowa - katoda, natężenie prądu 0,1-0,3 mA/cm² elektrody czynnej, surowiec użyty do zabiegu-borowina.

komercyjnych. Ze względu na wysoki koszt zakupu surowca, który nie miał uzasadnienia ekonomicznego, w drodze zarządzenia z 22.12.2016 r. wprowadzono zakaz zakupu pasty borowinowej.

(dowód: akta kontroli str. 31, 270, 288-291)

W latach 2016-2018²⁵ Spółka wykonała 15 387 zabiegów fizjoterapeutycznych – sucha kąpiel kwasowęglowa²⁶ z użyciem technicznego dwutlenku węgla. Zabiegów tych nie rozliczano z NFZ, jako zabieg bodźcowy z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych.

(dowód: akta kontroli str. 271, 332, 342-348, 352, 360)

Odnosząc się do przyczyn wykorzystywania sztucznego dwutlenku węgla do zabiegów Prezes Zarządu wyjaśnił, że w latach 2016-2018 w Sanatorium nie wykorzystywano surowców naturalnych o niepotwierdzonych właściwościach do rozliczenia zabiegów z wykorzystaniem surowca naturalnego w ramach świadczenia usługi leczenia uzdrowiskowego objętych umową z NFZ. Zakupiony przez Spółkę sztuczny dwutlenek węgla nie służył do rozliczania 18 zabiegów z wykorzystaniem surowca naturalnego, zabieg kąpeli suchej kwasowęglowej z użyciem sztucznego gazu wchodził jednakowoż w pulę 54 zabiegów. Kąpiel kwasowęglowa nie jest rozliczana w naszym sanatorium jako zabieg z wykorzystaniem surowca naturalnego, nie kupujemy naturalnego dwutlenku węgla ze względu na jego wysoką cenę, trudności logistyczne w zdobyciu gazu oraz nieudowodnioną różnicę w efektach terapeutycznych pomiędzy gazem sztuczny a naturalnym. Oba gazy w sposób niemalże identyczny osiągają takie same efekty terapeutyczne.

(dowód: akta kontroli str. 358)

Spółka w latach 2016-2018 (do 31.03) wykonała łącznie 144 855 zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ²⁷, z tego: 2016 r. – 63 782, 2017 r. – 65 703, 2018 r. /do 31.03./ – 15 370).

Najwięcej zabiegów bodźcowych wykonano z użyciem wody leczniczej (solanki) – 91 236 (62,9%), w tym:

- inhalacji indywidualnych ultradźwiękowych (93.3905) – 64 232 (w 2016 r. – 29 762; 2017 r. – 28 883 i 2018 r. /do 31.03./ – 5 587), co odpowiadało 44,3% zabiegów ogółem;
- kąpeli solankowej całkowitej (93.3963) – 23 981 (w 2016 r. – 11 322; 2017 r. – 10 363, 2018 r. /do 31.03./ – 2 296), co odpowiadało 16,6% zabiegów ogółem;
- kąpeli solankowej częściowej (93.3962) – 3 023 (w 2016 r. – 1 014; 2017 r. – 1 467, 2018 r. /do 31.03./ – 542), co odpowiadało 2% zabiegów ogółem.

Z użyciem borowiny wykonano łącznie 53 420 (36,9%)²⁸ zabiegów bodźcowych, w tym:

- zawiań lub okładów borowinowych częściowych (93.3953) – 38 637 (w 2016 r. – 15 189, 2017 r. – 18 070, do 31.03.2018 r. /do 31.03./ – 5 378), co odpowiadało 26,7% zabiegów ogółem;
- jontoforezę borowinową (93.3959) – 13 200 (w 2016 r. – 5 694, 2017 r. – 6 082; 2018 r. /do 31.03./ – 1 424), co odpowiadało 9,1% zabiegów ogółem;
- kąpiel w zawieszynie borowinowej (93.3971) – 1 218 (w 2016 r. – 726, 2017 r. – 419, 2018 r. /do 31.03./ – 73), co odpowiadało 0,8% zabiegów ogółem;
- kąpiel borowinowa (93.3961) – 347 (w 2016 r. – 8, 2017 r. – 290, 2018 r. /do 31.03./ – 409), co odpowiadało ogółem 0,2% zabiegów ogółem;

²⁵ Do 31.03.2018 r.

²⁶ W 2016 r. – 6 238, 2017 r. – 7 243, 2018 r. (do 31.03) – 1 906 zabiegów.

²⁷ W ramach umowy z NFZ wykonano w 2016 r. – 63 872, 2017 r. – 65 703, 2018 r. (do 31.03) – 15 370.

²⁸ W tym 199 kąpeli solankowo – borowinowych całkowitych i częściowych, tj. w 2016 r. – 49, 2017 r. – 129, 2018 r. (do 31.03.) – 21.

- zawiązań lub okładów borowinowych częściowych (93.3954) – 18 w 2016 r., co odpowiadało 0,1% zabiegów ogółem. W latach 2017-2018 (do 31.03.) nie wykonywano tych zabiegów.

Z użyciem jednocześnie borowiny i solanki wykonano 199 zabiegów bodźcowych (0,2%), w tym:

- kąpiel solankowo-borowina całkowita (93.3965) – 153 (w 2016 r. – 31, 2017 r. – 110 i 2018 r. /do 31.03./ – 12), co odpowiadało 0,1% zabiegów ogółem;
- kąpiel solankowo-borowina częściowa (93.3964) – 46 (w 2016 r. – 18, 2017 r. – 19 i 2018 r. /do 31.03./ – 9), co odpowiadało 0,1% zabiegów ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 278, 331-332b)

Średnie zużycie w okresie 2016-2018²⁹ wody leczniczej – solanki na jeden zabieg bodźcowy wynosiło 0,84 l³⁰, a borowiny 0,52 kg.³¹

(dowód: akta kontroli str. 278, 331)

W latach 2016-2018 (do 31.03) Spółka wykonała 15 387 zabiegów fizjoterapeutycznych sucha kąpiel kwasowęglowa³² z użyciem 8 010 kg³³ technicznego dwutlenku węgla. Średnie zużycie technicznego dwutlenku węgla na jeden zabieg wyniosło 0,52 kg.

(dowód: akta kontroli str. 332, 352, 360)

Przepis § 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego stanowi, że świadczenia gwarantowane są udzielane zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, z wykorzystaniem metod diagnostyczno-terapeutycznych innych niż stosowane w medycynie niekonwencjonalnej, ludowej lub orientalnej.

Do dnia zakończenia kontroli (tj. do 13.06.2018 r.) w polskim systemie prawnym nie określono standardów dotyczących norm użycia naturalnych surowców leczniczych w zabiegach fizjoterapeutycznych, zatem nie można było zweryfikować zastosowania właściwej ilości naturalnych surowców leczniczych (tj. borowiny oraz solanki), używanych przez Spółkę do wykonania jednego zabiegu bodźcowego.

W okresie objętym kontrolą Spółka zakupiła:

- wodę leczniczą – solankę od pomiotu prowadzącego działalność wydobywczą kopalni będących naturalnymi surowcami leczniczymi w uzdrowisku Połczyn-Zdrój³⁴;
- borowinę od podmiotu prowadzącego działalność wydobywczą kopalni będących naturalnymi surowcami leczniczymi w uzdrowisku Kołobrzeg³⁵

(dowód: akta kontroli str. 297-305, 358)

4. Właściwości lecznicze wykorzystywanych w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego Spółki naturalnych surowców leczniczych, tj.: wody leczniczej (solanki pochodzącej z uzdrowiska Połczyn-Zdrój) oraz borowiny (z uzdrowiska Kołobrzeg), potwierdzono w świadectwach, wydanych na podstawie art. 36

²⁹ Do 31.03.2018 r.

³⁰ W okresie 2016-2018 (31.03.) zużytkowano ogółem 77 000 l solanki (w 2016 r. -18 000, 2017 r. – 46 000, 2018 r. (31.03.) -13 000. Liczba wszystkich zabiegów z użyciem solanki wynosiła 91 435 (w tym 199 zabiegów kąpiele solankowo-borowinowych).

³¹ W okresie 2016-2018 (31.03.) wykorzystano ogółem 28 140 kg borowiny (w 2016 r. – 8 280 kg, 2017 r. – 15 720 kg, 2018 r. (31.03.) – 4 140 kg). Liczba wszystkich zabiegów bodźcowych z użyciem borowiny wynosiła 53 601 (w tym 199 zabiegów kąpiele solankowo-borowinowych).

³² W 2016 r. – 6 238, 2017 r. – 7 243, 2018 r. (31.03) – 1 906 zabiegów.

³³ W 2016 r. – 2 220 kg (74 butle), 2017 r. – 4 260 kg (142 butle), 2018 r. (31.03) – 1 530 kg (51 butli).

³⁴ Ze stawką VAT w wysokości 8%

³⁵ Ze stawką VAT w wysokości 8%.

ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym³⁶ oraz w decyzjach uzdrowiskowych uzdrowiska Polczyn-Zdrój i uzdrowiska Kołobrzeg (zgodnie z § 7 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe), z tego dla:

- solanki (w świadectwach z 7.04.2008 r. i 20.04.2018 r.) – wydobywanej z ujęć w Polczynie-Zdroju, określających jej przeznaczenie do kąpieli w wannach i w basenach leczniczych oraz do inhalacji po rozcieńczeniu wg wskazań lekarskich;
- borowiny (z 15.07.2008 r.) – wydobywanej ze złóż w Kołobrzegu, określającego jej przeznaczenie do okładów, kąpieli całkowitych lub częściowych oraz zawijań.
(dowód: akta kontroli str. 152-190)

W okresie objętym kontrolą, Spółka nie wykorzystywała do zabiegów bodźcowych (z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych) borowiny z uzdrowiska Dąbki, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w świadectwach wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym (z 5.08.2007 r. i 14.06.2017 r.) i ujętej w decyzji uzdrowiskowej nr 1 z 10.08.2007 r.

(dowód: akta kontroli str. 233-254, 333, 374-375)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *nie korzystano z borowiny z terenu uzdrowiska Dąbki, ponieważ Gminny Zakład Użyteczności Publicznej nie rozpoczął jeszcze wydobywania borowiny. Pierwsze wydobycie zaplanowane jest na wrzesień 2018 r.*

(dowód: akta kontroli str. 271)

Radosław Głazewski – Wójt Gminy Darłowo poinformował³⁷, że *Gmina Darłowo w I kwartale 2018 r. przekazała Ministrowi Zdrowia „kontrolny” operat uzdrowiskowy w celu potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na terenie uzdrowiska Dąbki. Aktualnie trwa procedura jego uzupełnianie, w związku z uwagami Ministra Zdrowia, które wpłynęły w czerwcu 2018 roku.*

(dowód: akta kontroli str. 372-373)

5. Spółka nie zlecała wykonywania badań jakości (tj. mikrobiologicznych i fizykochemicznych) wykorzystywanych naturalnych surowców leczniczych, tj. solanki i borowiny.

(dowód: akta kontroli str. 271)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *ze względu na obowiązek wykonywania badań jakości surowców naturalnych, leżący po stronie ośrodków wydobywających surowce naturalne oraz ich sprzedawców, Spółka nie zlecała takich badań. Zarząd miał jednak wiedzę o wynikach badań, przedstawianych przez ośrodki wydobywające surowce naturalne i dystrybutorów.*

(dowód: akta kontroli str. 271)

W okresie objętym kontrolą wykorzystywane przez Spółkę w leczeniu uzdrowiskowym naturalne surowce lecznicze poddane zostały (na zlecenie podmiotów prowadzących działalność wydobywczą) następującym badaniom, tj.:

- woda lecznicza z ujęcia IG-1 w Polczynie-Zdroju analizom fizykochemicznym³⁸, w których potwierdzono prawidłowe właściwości fizykochemiczne wody leczniczej;

³⁶ Wydanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny – tj. jednostkę uprawnioną na podstawie obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 17.07.2007 r. w sprawie wykazu jednostek uprawnionych do potwierdzania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu (Dz. Urz. Ministra Zdrowia z 2007 r. Nr 12, poz. 65).

³⁷ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust 7 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2017 r., poz. 524 ze zm.) – dalej: ustawa o NIK.

³⁸ Badanie przeprowadzone przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (25.01.2016 r., 4.10.2017 r. i 20.04.2018 r.).

- borowina ze złoża Kołobrzeg badaniom fizykochemicznym³⁹, w których stwierdzono, że: jedna z trzech pobranych prób (tj. z magazynu podmiotu uprawnionego do eksploatacji złoża – w sierpniu 2016 r.), mimo najwyższej zawartości składników organicznych, posiadała mniejszą niż pozostałe próby zdolność chłonięcia wody i pęcznienia masy. Było to wynikiem przesuszenia borowiny i spadku jej wilgotności⁴⁰. Pozostałe dwie próby (pobrane ze złoża) spełniały podstawowe wymagania fizykochemiczne i chemiczne określone dla surowca przydatnego do celów leczniczych.

(dowód: akta kontroli str.150-151, 154-157, 160-162, 190)

6. Zakład lecznictwa uzdrowiskowego Spółki⁴¹ posiadał oddziały zabiegowe odpowiednie do prowadzonych w Spółce kierunków leczniczych. Znajdowały się w nim pomieszczenia zabiegowe i urządzenia wykorzystywane, m.in. w balneoterapii, peloidoterapii i hydroterapii. Gabinety lekarskie i punkty pielęgniarskie mieściły się w części hotelowej w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego. Gabinet zabiegowy w Zakładzie był zaopatrzony w leki pierwszej pomocy i zestawy do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej. Zakład posiadał sale wypoczynkowe (oddzielne dla kobiet i mężczyzn), umożliwiające wypoczynek po zabiegach, odpowiednie do rodzaju i liczby stanowisk zabiegowych. Instalacje wody ciepłej i zimnej do hydroterapii zapewniały zasilanie w wodę o ciśnieniu, co najmniej czterech atmosfer. W celu zapewnienia sterylności urządzeń używanych do wykonywania zabiegów inhalacji zakłady wykorzystywały autoklaw. Pomieszczenia, w których do zabiegów leczniczych wykorzystywano dwutlenek węgla, posiadały dolne przelewy gazowe oraz wentylację mechaniczną wyposażoną w wyciąg dolny. W zakładzie umieszczono w uchwytach butle z gazem CO₂. Borowina przechowywana przez zakład lecznictwa uzdrowiskowego Spółki, była zabezpieczona przed zanieczyszczeniem i wysuszeniem.

(dowód: akta kontroli str. 311-315)

7. Stan urządzeń do przygotowania i wykonywania zabiegów z użyciem naturalnych surowców leczniczych był zgodny⁴² z danymi zgłoszonymi do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiskowego w zgłoszeniu z dnia 14.03.2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 56-76, 311-315, 333)

8. Spółka opracowała m.in.: „Procedurę postępowania z odpadami medycznymi” oraz „Procedurę postępowania z surowcem naturalnym borowina”. W „Procedurze postępowania z surowcem naturalnym borowina” określono m.in. zasady postępowania przy gromadzeniu zużytych peloidów w miejscu ich powstawania, transportu oraz składowania⁴³, co było zgodne z wymogami określonymi w § 7 pkt 14 lit. b i c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 292-296)

9. Przeprowadzone oględziny NIK w dniu 7.06.2018 r. w zakresie przechowywania i przygotowywania naturalnych surowców leczniczych do zabiegów wykazały, że:

- borowinę przechowywano w szczelnych oraz oznakowanych opakowaniach (data produkcji 16.04.2018 r., okres gwarancji: 12 miesięcy);

³⁹ Badanie przeprowadzone przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (18.10.2016 r.).

⁴⁰ Badania nie kwestionowały przydatności tej borowiny do celów leczniczych.

⁴¹ Według stanu na 28.05.2018 r. i 7.06.2018 r. ustalony w trakcie oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK.

⁴² Według stanu na 7.06.2018 r. ustalony w trakcie oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK.

⁴³ W toku oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK 7.06.2018 r. w Zakładzie ustalono, że zużyte peloidy transportowane były w pojemniku wielokrotnego użycia do kompostownika znajdującego się poza budynkiem.

- przechowywanie borowiny odbywało się w pomieszczeniu magazynowym, tzw. borowiny czystej (zamkniętym, suchym i wentylowanym);
- użycie borowiny do zabiegów poprzedzone było przygotowaniem w pomieszczeniu – kuchnia borowinowa;
- do okładów borowinowych borowina była podgrzewana w piecu borowinowym z mieszalnikami do temp. 42-45°C (wg wskazań termometru);
- borowina poddana obróbce termicznej wykorzystywana była do stosowania zewnętrznego w formie okładów lub zawijań;
- po zabiegu borowina jako odpad medyczny (borowina brudna) transportowana była w pojemniku wielokrotnego użycia do kompostownika, znajdującego się poza budynkiem zakładu leczenia uzdrowiskowego;
- solanka w oznakowanych pojemnikach była transportowana do zakładu leczenia uzdrowiskowego, a po przewiezieniu była przepompowywana do zbiorników znajdujących się w pomieszczeniach poniżej działu hydroterapii (tzw. podbasenie) oraz magazynowana w małych pojemnikach na cele pracy inhalatorni (data produkcji dla solanki: 26.03.2018 r., przydatność do użycia: 12 miesięcy).

(dowód: akta kontroli str. 316)

10. Spółka udzieliła 7 002 pacjentom świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju leczenie uzdrowiskowe, finansowanych przez NFZ (w tym: 3 123 w 2016 r., 3 095 w 2017 r. i 784 do 31.03.2018 r.). W ramach uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych - 3 961 pacjentom (56,6%)⁴⁴ oraz uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dzieci w wieku od 3 do 6 lat pod opieką dorosłych - 3 041 (43,4%)⁴⁵. Spółka nie udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych.

(dowód: akta kontroli str. 279-280)

Badaniem w zakresie przestrzegania zasad realizowania świadczeń opieki zdrowotnej, w tym wykorzystania naturalnych surowców leczniczych objęto dokumentację medyczną 90 pacjentów⁴⁶. Wszystkim 90 pacjentom Spółka udzieliła świadczenia opieki zdrowotnej (w tym zabiegi bodźcowe) zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu realizacji świadczenia opieki zdrowotnej, określonymi w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia uzdrowiskowego oraz zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju leczenie uzdrowiskowe, w tym:

- w 54 przypadkach do zabiegów bodźcowych wykorzystywano wodę leczniczą – solankę do zabiegów kąpieli solankowych i inhalacji, a w 60 przypadkach – borowinę do zabiegu okładów i zawijań borowinowych, jontoforezy borowinowej i kąpieli w zawiesinie borowinowej;
- zabiegi fizjoterapeutyczne (w tym bodźcowe) były udzielone podczas 21-dniowych turnusów, przez sześć dni w tygodniu;
- pacjentom wykonano badanie wstępne⁴⁷, końcowe⁴⁸ oraz badania kontrolne co najmniej dwa razy w trakcie pobytu, przez lekarzy uzdrowiskowych osób dorosłych, posiadających uprawnienia zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych i zgłoszonych do ewidencji zakładów

⁴⁴ W 2016 r. – 1 723, 2017 r. – 1 745, 2018 r. (do 31.03) - 493.

⁴⁵ W 2016 r. – 1 400, 2017 r. – 1 350, 2018 r. (do 31.03) – 291.

⁴⁶ Dobranych losowo – przebywających na turnusach uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych (kod zakresu świadczeń 08.6500.028.05).

⁴⁷ W pierwszej dobie po przyjęciu.

⁴⁸ W ciągu 24 h przed wypisaniem pacjenta.

i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska⁴⁹;

- we wszystkich 90 przypadkach zabiegi fizjoterapeutyczne zostały wykonane przez personel medyczny, zgłoszony do ww. ewidencji prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska;
- karty zabiegów fizjoterapeutycznych zawierały wszystkie elementy określone w § 10 ust. 1 pkt 3 lit e rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania⁵⁰.

Spółka prowadziła księgi zabiegów fizjoterapeutycznych udzielanych w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego w formie elektronicznej, zgodnie z wymogiem określonym w § 12 pkt 2 lit. g w związku z § 37 ust. 2 rozporządzenia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej.

Ponadto, w dokumentacji medycznej 31 pacjentów (z 90) potwierdzono stosowanie technicznego dwutlenku węgla do zabiegu sucha kąpiel kwasowęglowa, jako zabiegu fizjoterapeutycznego, który nie był rozliczany z NFZ jako jeden zasadniczy zabieg bodźcowy dziennie.

(dowód: akta kontroli str. 342-348, 363-369)

11. Spółka nie realizowała zabiegów bodźcowych z udziałem podwykonawców.

(dowód: akta kontroli str. 271, 358)

12. Zgodnie z § 3 umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrowiskowe, Spółka posiadała w badanym okresie ważną umowę odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z udzielaniem świadczeń.

(dowód: akta kontroli str. 30-41)

13. W latach 2016-2018 (do 31.03) naczelny lekarz uzdrowiska przeprowadził dwie kontrole zakładu lecznictwa uzdrowiskowego Spółki w 2016 r. i 2017 r.

W wyniku kontroli (z 30.09.2016 r.), Wojewoda Zachodniopomorski w wystąpieniu pokontrolnym zalecił m.in. aktualizację księgi rejestrowej oraz zwiększenie zasolenia kąpeli solankowych. Spółka poinformowała Wojewodę Zachodniopomorskiego o realizacji wniosków pokontrolnych.

W 2017 r. naczelny lekarz uzdrowiska przeprowadził kontrolę realizacji zaleceń pokontrolnych zawartych w ww. wystąpieniu pokontrolnym Wojewody Zachodniopomorskiego i nie wydał zaleceń.

(dowód: akta kontroli str. 191-219, 283)

14. W okresie objętym kontrolą NFZ nie przeprowadzał kontroli w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 284)

15. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sławnie⁵¹ przeprowadził 10 kontroli, w tym sześć dotyczących funkcjonowania zakładu. W wyniku kontroli (21.07.2017 r.) stwierdzono uszkodzone elementy przy dwóch wannach, konieczność wymiany lub odmalowania drabinki przy jednej z wanien oraz zalecono poddanie analizie długości przerw między zabiegami pacjentów, celem właściwego wykonania w tym czasie zabiegów higienicznych i dezynfekcyjnych. Spółka poinformowała PPIS o realizacji wniosków pokontrolnych. W dniu 29.07.2017 r.

⁴⁹ Na podstawie art. 27 ust. 2 pkt 6 w związku z art. 5 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

⁵⁰ Dz. U. poz. 2069.

⁵¹ Dalej: PPIS.

PPIS przeprowadził kontrolę sprawdzającą realizację wniosków, w wyniku której stwierdzono wykonanie zaleceń pokontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 220-230, 281-282)

16. Spółka nie prowadziła działalności w zakresie wydobywania kopalin będących naturalnymi surowcami leczniczymi.

(dowód: akta kontroli str. 271)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 2 lipca 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Dyrektor

Kontrolerzy

Artur Matejko

Specjalista kontroli państwowej

Katarzyna Kozłowska

Inspektor kontroli państwowej